

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г.Короленка

Факультет філології та журналістики

Кафедра англійської філології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ “ _____ ” _____ 200__ року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АНГЛІЙСЬКА МОВА В ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНІЙ ПАРАДИГМІ

для студентів 5 курсу

спеціальностей 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Мова та література (англійська, німецька)”, 7.010103 “Педагогіка і методика середньої освіти. Українська мова та література. Мова та література (англійська)”

Полтава – 2009

УДК 811.111:81'37/073

ББК 81.432.1р30

Англійська мова в лінгвокультурологічній парадигмі. Програма навчальної дисципліни. – Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка, 2009. – 16 с.

Розробник – *Т.В.Луньова*, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри англійської філології.

Рецензенти:

Валюх З.О., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри філологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка;

Пашиє Л.О., кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри практики англійської мови Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Сирота Ю.О., кандидат філологічних наук, доцент перекладу Полтавського інституту економіки і права ВМУРоЛ “Україна”.

Затверджено вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка.

Протокол № 4 від “30” листопада 2009 р.

Мета дисципліни

Головна мета дисципліни “Англійська мова в лінгвокультурологічній парадигмі” – ознайомити студентів із сучасними надбаннями в царині дослідження багатогранних взаємозв’язків мови і культури та із культурно-зумовленими рисами англійської мови, а також виробити навички інтерпретації культурно-детермінованих аспектів семантики англійської мови.

Вивчення курсу сприяє подальшому становленню свідомого ставлення до мовних явищ та феноменів, удосконаленню навичок самостійного аналізу вербальних одиниць різних типів та рівнів і, в цілому – формуванню професійної компетенції учителів англійської мови.

Предметом вивчення курсу є основні категорії, концепти, методи та прийоми дослідження мовних явищ, запропоновані в царині лінгвокультурологічних досліджень.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення термінологічного апарату лінгвокультурології;
- ознайомлення із лінгвокультурологічними методами дослідження мовних феноменів;
- розвиток навичок застосування лінгвокультурологічних методів до аналізу англійських мовних одиниць, а також вербальних та креолізованих текстів;
- аналіз багатогранних взаємозв’язків мови і культури;
- розгляд культурного виміру сучасної англійської мови.

Основними **формами роботи** під час вивчення дисципліни є лекційні та семінарські заняття. Лекційні заняття передбачають використання інтерактивних методів. Підготовка до семінарських занять полягає в опрацюванні студентами теоретичних джерел та виконанні практичних завдань. Опанування матеріалом передбачає також самостійну роботу студентів. Вивчення дисципліни завершується заліком для студентів денної форми навчання та екзаменом для студентів заочної форми навчання.

Курс належить до тих дисциплін теоретико-лінгвістичного циклу, які мають подвійну спрямованість: на отримання нових знань та на переосмислення уже відомого матеріалу. Курс насичений сучасною інформацією й забезпечує обізнаність студентів зі світовими та вітчизняними здобутками в галузі досліджень взаємодії мови і культури останніх десятиліть. Водночас курс має профорієнтаційний потенціал, оскільки сприяє пробудженню в студентів дослідницької зацікавленості мовою та передбачає розгляд аналізованих теоретичних проблем у дидактичному ракурсі.

Основні вимоги до знань та вмінь студентів

Опанувавши дисципліну, студенти повинні:

знати:

- основні поняття та ключові терміни лінгвокультурології;
- теоретичні та методологічні засади лінгвокультурології;
- основні когнітивні та семіотичні моделі мови і культури;
- специфіку взаємодії мови і культури;
- особливості ролі англійської мови в сучасній культурі;
- типи культурного знання, яке фіксує англійська мова;

уміти:

- давати визначення основним поняттям та пояснювати суть ключових термінів лінгвокультурології;
- наводити приклади взаємодії мови і культури;
- застосовувати методи дослідження, запропоновані лінгвокультурологією, для самостійного аналізу одиниць англійської мови, а також англомовних вербальних та креолізованих текстів;
- характеризувати специфіку становища і ролі англійської мови в сучасній культурі та визначати вплив цієї ролі на методичні підходи до викладання англійської мови.

Ключові терміни:

Language, culture, mental program, levels of culture, layer of culture, dimensions of national cultures, cultural script, cultural concept, semiotic, linguistic imperialism, conceptual metaphor, source domain, target domain, mapping, mental space, domain, projection, conceptual integration/ blending, input space, generic space, blended space, emergent structure, Standard English, varieties of English, international language, lingua franca, the inner circle (of the usage of English), the outer circle (of the usage of English), the expanding circle (of the usage of English).

Критерії оцінювання

Оцінювання відповідей на теоретичні питання та виконання завдань з аналізу мовного матеріалу здійснюється за 4-бальною шкалою (“2” – “3” – “4” – “5”) і базується на врахуванні таких аспектів:

адекватності відповіді поставленому питанню та адекватності виконаного аналізу поставленому завданню,

глибини і повноти викладу матеріалу та аналізу, самостійності у підготовці.

Оцінка “5” виставляється, коли студент дав адекватну, вичерпну відповідь, продемонструвавши глибоке розуміння суті поставленого питання чи здійснив адекватний і глибокий аналіз мовного матеріалу.

Оцінка “4” виставляється, коли студент, давши в цілому адекватну відповідь, не достатньо розкрив суть проблеми, а здійснений аналіз мовного матеріалу не доведений до логічного кінця.

Оцінка “3” виставляється, коли студент дав репродуктивну відповідь і здійснив лише поверховий аналіз.

Оцінка “2” виставляється, коли студент не виконав завдання або виконав його з грубими помилками.

Програмовий матеріал

Курс розрахований на: 28 годин для студентів денної форми навчання та 138 годин для студентів заочної форми навчання:

денна форма навчання (ДФН):

аудиторні заняття – 18 годин: лекційні заняття – 10 годин, семінарські заняття – 8 годин; самостійна робота – 10 годин;

заочна форма навчання (ЗФН):

аудиторні заняття – 44 години: лекційні заняття – 20 годин, семінарські заняття – 22 години; самостійна робота – 96 годин;

Перелік тем, винесених на лекційне опрацювання

1. Multifaceted Relationships between Language and Culture

ДФН 4 години, ЗФН 4 години

Mental nature of language and culture: the concept of culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede); dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede); characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures; characteristics of the American culture in terms of dimensions of national cultures; cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka); typical English and American cultural scripts; cultural concepts; the concepts of WE and THEY and stereotypes; stereotypization of the English and in the English. Narratives in language and culture. Natural language as a metalanguage of culture.

Culture shock and its phases.

Semiotic nature of language and culture: the complex relationships between language and culture as semiotic phenomena; culture vs. civilization and the role of language in their representation.

Language, culture and power: the concepts of linguistic and cultural imperialism; English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.

2. Conceptual Metaphors in Culture and Language

ДФН 2 години, ЗФН 6 години

Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor. The structure of conceptual metaphor. The main features of conceptual metaphor. The key conceptual metaphors in the British and American cultures. Metaphors for education in English. Metaphors for basic emotions in English. Metaphors for human relationships in English.

3. Conceptual Blends in Culture and Language

ДФН 2 години, ЗФН 4 години

The structure of the blend and the process of blending. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features. Blending and human thought. Cultural phenomena as the products of blending. The role of language in the blending process.

4. The English Language(s) and Many Cultures: Implications for Teaching

ДФН 2 години, ЗФН 6 годин

Kachru's model of the usage of English. Varieties of the modern English language and cultures that use English. English as lingua franca. English as an international language and a global language. Challenges for the English teachers and learners at the epoch of international English and Englishes.

Перелік тем, винесених на обговорення на семінарських заняттях

1. Multifaceted Relationships between Language and Culture

ДФН 2 години, ЗФН 6 годин

Mental nature of language and culture: the concept of culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede); dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede); characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures; characteristics of the American culture in terms of

dimensions of national cultures; cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka); typical English and American cultural scripts; cultural concepts; the concepts of WE and THEY and stereotypes; stereotypization of the English and in the English.

Culture shock and its phases.

Semiotic nature of language and culture: the complex relationships between language and culture as semiotic phenomena; culture vs. civilization and the role of language in their representation.

Language, culture and power: the concepts of linguistic and cultural imperialism; English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.

2. Conceptual Metaphors in Culture and Language

ДФН 2 години, ЗФН 6 години

Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor. The structure of conceptual metaphor. The main features of conceptual metaphor. The key conceptual metaphors in the British and American cultures. Conceptual metaphors in the English classroom.

3. Conceptual Blends in Culture and Language

ДФН 2 години, ЗФН 4 години

The structure of the blend and the process of blending. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features. Blending and human thought. Cultural phenomena as the products of blending. The role of language in the blending process.

4. The English Language(s) and Many Cultures: Implications for Teaching

ДФН 2 години, ЗФН 6 годин

Kachru's model of the usage of English. Varieties of the modern English language and cultures that use English. English as lingua franca. English as an international language and a global language. Challenges for the English teachers and learners at the epoch of international English and Englishes.

Самостійна робота

1. Writing the essay "Conceptual Metaphors in Learning and Teaching English"

ДФН 5 годин (450 words), **ЗФН 15 годин** (1200 words)

2. Analysing a creolized text (film) for the cultural components

ДФН 5 годин (1 creolized text), **ЗФН 10 годин** (2 creolized texts)

3. Preparing a fragment of a lesson

ЗФН 21 година

4. Preparing a presentation on English literatures

ЗФН 50 годин

Форма підсумкового контролю:

Залік для студентів денної форми навчання та екзамен для студентів заочної форми навчання.

Структура заліку: теоретичне питання та практичне завдання.

Структура екзаменаційного білета: 2 теоретичних питання та 1 практичне завдання, яке полягає в аналізові культурно значущих смислів, вербалізованих в уривку із сучасного англомовного художнього тексту.

Перелік теоретичних питань, що виносяться на залік:

1. Culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede).
2. Dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede).
3. Levels of culture (in the theory of Geert Hofstede).
4. Layers of culture (in the theory of Geert Hofstede).
5. Characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures.
6. Characteristics of the American culture in terms of dimensions of national cultures.
7. Cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka).
8. Typical English and American cultural scripts.
9. Cultural concepts.
10. The concepts of WE and THEY and stereotypes.
11. Stereotypization of the English and in the English.
12. Culture shock and its phases.
13. The complex relationships between language and culture as semiotic phenomena.
14. Culture vs. civilization and the role of language in their representation.
15. The concepts of linguistic and cultural imperialism.
16. English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.
17. Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor.
18. The structure of conceptual metaphor.
19. The main features of conceptual metaphor.
20. The key conceptual metaphors in the British culture.
21. The key conceptual metaphors in the American culture.
22. Metaphors for education in English.
23. The structure of the blend and the process of blending.
24. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features.
25. Blending and human thought.
26. Cultural phenomena as the products of blending.

27. The role of language in the blending process.
28. Kachru's model of the usage of English.
29. Varieties of the modern English language and cultures that use English.
30. English as lingua franca.
31. English as an international language and a global language.
32. Challenges for the English teachers and learners at the epoch of international English and Englishes.

Перелік теоретичних питань, що виносяться на екзамен:

1. Culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede).
2. Dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede).
3. Levels of culture (in the theory of Geert Hofstede).
4. Layers of culture (in the theory of Geert Hofstede).
5. Characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures.
6. Characteristics of the American culture in terms of dimensions of national cultures.
7. Cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka).
8. Typical English cultural scripts.
9. Typical American cultural scripts.
10. The main American values.
11. Cultural concepts.
12. The concept of a book.
13. The concept of garden.
14. The concept of a wood.
15. The concept of a language.
16. The concepts of WE and THEY and stereotypes.
17. Stereotypization of the English and in the English.
18. Narratives in language and culture.
19. Natural language as a metalanguage of culture.
20. Culture shock and its phases.

21. The complex relationships between language and culture as semiotic phenomena.
22. Culture vs. civilization and the role of language in their representation.
23. The concepts of linguistic and cultural imperialism.
24. English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.
25. Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor.
26. The structure of conceptual metaphor.
27. The main features of conceptual metaphor.
28. The key conceptual metaphors in the British culture.
29. The key conceptual metaphors in the American culture.
30. Metaphors for education in English.
31. Metaphors for basic emotions in English.
32. Metaphors for human relationships in English.
33. The structure of the blend and the process of blending.
34. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features.
35. Blending and human thought.
36. Cultural phenomena as the products of blending.
37. The role of language in the blending process.
38. Kachru's model of the usage of English.
39. Varieties of the modern English language and cultures that use English.
40. English as lingua franca.
41. English as an international language and a global language.
42. Challenges for the English teachers and learners at the epoch of international English and Englishes.

Список рекомендованой литературы

А) Підручники, навчальні посібники

Маслова В.А. Лингвокультурология / Маслова В.А. – М. : Издательский центр “Академия”, 2001.

Б) Монографії

Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / Бабушкин А.П. – Воронеж : Издательство Воронежского государственного университета, 1996.

Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика : Курс лекций по английской филологии / Болдырев Н.Н. – Тамбов : Изд-во Тамбов. ун-та, 2000.

Будагов Р.А. История слов в истории общества / Будагов Р.А. – М. : Просвещение, 1971.

Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / Вежбицкая А.; [пер. с англ.] – М. : Языки славянской культуры, 2001.

Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт / Воркачев С.Г. – М. : ИТДГК “Тнозис”, 2004. – 236 с.

Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры / Гуревич А.Я. – [2-е изд., исп. и доп.] – М. : Искусство, 1984.

Иванов Вяч.Вс. Избранные труды по семиотике и истории культуры / Иванов Вяч.Вс. – М. : Языки русской культуры, 1998. – Т. 1.

Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Лотман Ю.М. – М. : Языки русской культуры, 1996.

Роль человеческого фактора в языке : Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988.

Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Степанов Ю.С. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1997.

Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Телия В.Н. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996.

Теория метафоры : Сборник ; [Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.] / Общ. ред. Н.Д.Арутюновой и М.А.Жирмунской. – М. : Прогресс, 1990.

Успенский Б.А. Избранные труды / Успенский Б.А. – [2 изд., исп. и переработ.] – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996. – Т.1 : Семиотика истории. Семиотика культуры.

Фразеология в контексте культуры. – М. : Языки русской культуры, 1999.

Bierwiazzonek B. A Cognitive Study of the Concept of LOVE in English / Bierwiazzonek B. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2002.

Byatt A.S. Portraits in Fiction / Byatt A.S. – L : Vintage, 2002.

Crystal D. *The Cambridge Encyclopedia of the English Language* / Crystal D. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005.

Fauconnier G. *Mappings in Thought and Language* / Fauconnier G. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997.

Fauconnier G. *The Way We Think : Conceptual Blending and the Mind's Hidden Complexities* / Fauconnier G., Turner M. – New York : Basic Books, 2002.

Ferino-Pagdet S. *Archimboldo* / Ferino-Pagdet S. – Gallimard-Zanardi, 2007.

Hofstede G. *Cultures and Organizations: Software of the Mind* / Hofstede G., Hofstede G.J. – NY : McGraw Hill, 2005.

Holliday A. *The Struggle to Teach English as an International Language* / Holliday A. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 193 p.

Johnson M. *Moral Imagination : Implications of Cognitive Science for Ethics* / Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1993.

Johnson M. *The Body in the Mind (The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason)* / Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1987.

Kövecses Z. *Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling* / Kövecses Z. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000.

Lakoff G. *The Contemporary Theory of Metaphor* / G.Lakoff // *Metaphor and Thought* ; ed. by A.Ortony – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – 678p. – P.202-251.

Lakoff G. *Metaphors We Live By* / Lakoff G., Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1980.

Lakoff G. *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor* / Lakoff G., Turner M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1989.

Lakoff J. *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought* / Lakoff J., Johnson M. – N-Y : Basic Books, 1999.

Levi B. *The Dali Universe* / Levi B. – Rome : Società editrice Umberto Allemandi & C., 2000.

Paxman D.V. *Voyage into Language: Space and the Linguistic Encounter, 1550-1800* / Paxman D.V. – Hampshire : Ashgate, 2003.

Phillipson R. *Linguistic Imperialism* / Phillipson R. – Oxford : Oxford University Press, 1992. – 365 p.

Raymond W. *Taking Metaphor out of Heads and Putting it into the Cultural World* / W.Raymond, Jr.Gibbs // *Metaphor in Cognitive Linguistics : Selected papers from the fifth international cognitive linguistic conference. Amsterdam, July 1997.* – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1997.

Tissari H. LOVEscapes. Changes in prototypical senses and cognitive metaphors since 1500 / Tissari H. – Helsinki : Société Néophilologique, 2003.

Turner M. The Literary Mind / Turner M. – N-Y; Oxford : Oxford University Press, 1998.

В) Статті

Васильева Е.В. Отражение взаимоотношений ИНДИВИДА и ГРУППЫ в русской языковой картине мира / Е.В. Васильева // Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. – 2001. – №4. – С. 82-93.

Вежбицкая А. Культурно-обусловленные сценарии и их когнитивный статус / Вежбицкая А. // Язык и структура знания. – М. : Наука, 1990.

Добродомов И.Г. Еще раз об исторической памяти в языке / И.Г. Добродомов // Вопросы языкознания. – 2002. – № 2. – С. 64-75.

О теории концептуальной интеграции / О.К. Ирисханова // Известия АН. Серия литературы и языка. – 2001. – Том 60. – № 3. – С. 44-49.

Картина мира : лексикон и текст (на материале английского языка) – Сборник научных трудов. – Московский государственный лингвистический университет. – Вып. 375. – М., 1991.

Композиционная семантика : Материалы Третьей Международной шк.-семинара по когнитив. лингвистике, 18-20 сент. 2002г. ; Отв. ред. Н.Н.Болдырев; [Редкол. : Е.С.Кубрякова, Е.М.Позднякова, В.Б.Гольдберг и др.] : В 2ч. – Ч.1. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г.Р.Державина, 2002.

Маковский М.М. Семиотика языческих культов (Мифопоэтические этюды) / М.М. Маковский // Вопросы языкознания. – 2002. – № 6. – С. 55-81.

Михайлова Т.А. Судьба и доля: к проблеме лексического оформления детерминистских представлений в раннеирландской традиции / Т.А. Михайлова // Вопросы языкознания. – 2001. – № 6. – С. 68-84.

Николаева Т.М. “Скрытая память языка” : попытка постановки проблемы / Т.М. Николаева // Вопросы языкознания. – 2002. – № 4. – С. 25-41.

Смирницкая О.А. Наименование космических объектов в мифе и языке / О.А. Смирницкая // Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. – 2002. – №1. – С. 7-21.

Чернейко Л.О. Металингвистика : хаос и порядок / Л.О. Чернейко // Вестник Московского университета. Серия 9. Филология. – 2001. – №5. – С. 39-52.

Яковлева Е.С. О понятии “культурная память” в применении к семантике слова // Е.С. Яковлева / Вопросы языкознания. – 1998. – №3. – С. 43-73.

Anderson E.R. The Semantic Puzzle of 'Red Gold' / Earl R. Anderson // English Studies. A Journal of English Language and Literature. – 2000. – Volume 81. – Number 1. – P.1-13.

Fonzari L. English in the Estonian Multicultural Society / L.Fonzari // World Englishes. – 1999. – Vol.18, №1. – P. 39-48.

Hansson H. Foreign North: Outside Perspectives on the Nordic North / H.Hansson // The European English Messenger / Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2007. – Vol. 16.2. – P. 42-46.

Jenkins J. ELF at the Gate. The Position of English as a Lingua Franca / J.Jenkins // The European English Messenger / Ed.by John A. Stotesbury, Portugal: Gráfica de Coimbra – 2004. – Vol. 13.2. – P. 63-69.

Kayman M.A. The State of English as a Global Language : Communicating Culture / M.A. Kayman // Textual Practice. – 2004. – №18(1). – P. 1-22.

Kovacevic N. Linguistic Imperialism Revisited : English in Recent Yugoslav Diasporic Experience / N. Kovacevic – World Englishes. – 2004. – Vol.23, №2. – P. 323-326.

McCluskey B. 'Do Not Use Lift in case of Fire' English as a Lingua Franca for Europe / B.McCluskey // The European English Messenger ; Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2002. – Vol. XI/ 2. – P. 40-45.

MacKenzie I. English as a Lingua Franca and European Universities / I. MacKenzie // The European English Messenger ; Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2003. – Vol. XII/ 1. – P. 59-2003.

Pennycook A. Global Englishes, Rip Slime and Performativity / A. Pennycook // Journal of Sociolinguistics. – 2003. – №7/4. – P. 513-533.

Г) Довідкова література

Краткий словарь когнитивных терминов/ [Е.С.Кубрякова, В.З.Демьянков, Ю.Г.Панкрац, Л.Г.Лузина] ; под общ. ред. Е.С.Кубряковой. – М., 1996.

Лингвистический энциклопедический словарь ; Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М. : Сов. энциклоп., 1990.

Мифы народов мира. Энциклопедия : В 2 т. ; Гл. ред. С.А.Токарев. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998.

Штерн І.Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики. Енцикл. словник для фахівців з теоретичних гуманітарних дисциплін та гуманітарної інформатики / Штерн І.Б. – К. : АртЕк, 1998.